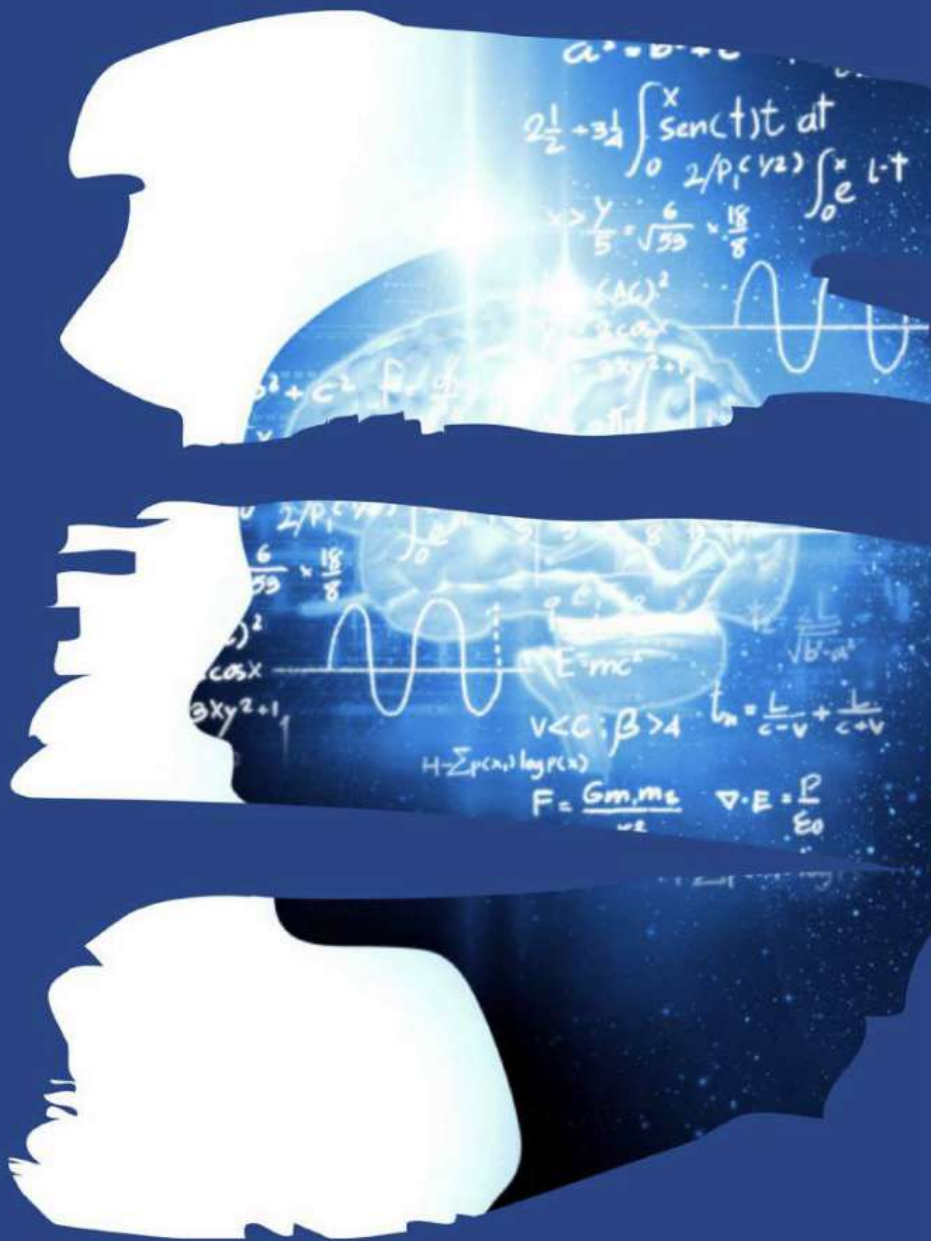




Наукові перспективи  
Видавнича група



**ВІСНИК НАУКИ ТА  
ОСВІТИ**  
ISSN 2786-6165 (ONLINE)

серії: філологія, культура і мистецтво,  
педагогіка, історія та археологія, соціологія

# Bulletin of Science and Education

№ 8(14) 2023

**Видавнича група «Наукові перспективи»**

**Громадська організація  
«Християнська академія педагогічних наук України»**

***«Вісник науки та освіти»***

*(Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія»,  
Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)*

**Випуск № 8(14) 2023**

**Київ – 2023**

**«Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»:  
журнал. 2023. № 8(14) 2023. С. 1051**

*Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 31.08.2023, № 11/8-23)*



**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології (спеціальність - 035 філологія).**

*Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, громадської наукової організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання» та громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»*

*Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів філології, соціології, науки про освіту, історії, археології, а, також, культурології та мистецтвознавства з метою їх впровадження у сучасний науково-освітній простір.*

*Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а, також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходить застосування тематика наукового журналу.*



Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

**Головний редактор: Гурко Олена Василівна** - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна).

**Редакційна колегія:**

- ✦ Александрова (Верба) Оксана Олександрівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри теорії музики Харківського національного університету імені І. П. Котляревського, (Харків, Україна)
- ✦ Афонін Едуард Андрійович - доктор соціологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, (Київ, Україна);
- ✦ Булатов Валерій Анатолійович - старший викладач кафедри дизайну Українського гуманітарного інституту, член спілки дизайнерів України;
- ✦ Вакулик Ірина Іванівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
- ✦ Волошенко Марина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Державного університету "Одеська Політехніка" (Одеса, Україна)
- ✦ Вуколова Катерина Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Дніпро, Україна)
- ✦ Головна Алла Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- ✦ Колмикова Олена Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- ✦ Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- ✦ Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- ✦ Линтвар Ольга Миколаївна - кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Литвинська Світлана Віталіївна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету, (Київ, Україна)
- ✦ Матійчин Ірина Мстиславівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри методики музичного виховання і диригування Навчально-наукового інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Дрогобич, Україна)





## ЗМІСТ

### СЕРІЯ «ФІЛОЛОГІЯ»

- Hajder T.V.** 16  
*KAZIMIERZ TRUCHANOWSKI - AN EQUATION WITH MANY UNKNOWNNS*
- Matkovska H.O., Karachun Yu.H.** 27  
*FUNCTIONAL SPECIFICS OF PARENTHETICAL INSERTIONS IN METABIOGRAPHICAL NARRATIVE*
- Гмиря Л.В., Мунтян О.О.** 40  
*ЕВОЛЮЦІЯ ВЖИВАННЯ ФЕМІНІТИВІВ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ*
- Григошкіна Я.В., Яненко І.В., Оверчук О.В.** 54  
*МОВНІ ПРАКТИКИ ТА КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: АНАЛІЗ ВПЛИВУ НА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ НАВЧАННЯ*
- Давидова Т.В., Ушкалова Ф.І.** 71  
*МОДЕЛЬ КОНЦЕПТУ INDIVIDUALITY В РОМАНІ М. MUSK «A WOMAN MAKES A PLAN»*
- Данильчук Д.В.** 83  
*ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ УРБАНОНІМІКОНУ МІСТА КИЄВА ПІСЛЯ 24 ЛЮТОГО 2022 РОКУ: СТРУКТУРА НОВИХ НАЗВ*
- Дем'яненко Н.Б.** 113  
*СЕМАНТИКА ТА СИНТАКСИЧНА БУДОВА ПОЛЬСЬКИХ І УКРАЇНСЬКИХ КОМПАРАТИВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ*
- Димовська А.К.** 127  
*ТЕОЛОГІЯ ДЛЯ ДІТЕЙ: ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МОТИВУ БЛУДНОГО СИНА У ПОВІСТІ Й. ШПІРІ «ГАЙДІ»*
- Дубцова О.В., Полякова Т.Л.** 144  
*НЕВЕРБАЛЬНІ ДІЇ КОМУНІКАНТІВ, ЩО ПРИЗВОДЯТЬ ДО КОМУНІКАТИВНИХ НЕВДАЧ*

УДК 811.111'42

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8\(14\)-144-155](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8(14)-144-155)

**Дубцова Ольга Вячеславівна** кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу? Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, проспект Науки, 9-А, м. Харків, 61166, тел.: (057) 702-18-37, <https://orcid.org/0000-0002-2612-5843>

**Полякова Тетяна Леонідівна** кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та іноземної мови, Національний технічний університет «Харківський політехнічний університет» вулиця Кирпичова, 2, м. Харків, 61000, тел.: (057) 707-66-34, <https://orcid.org/0000-0002-3353-2228>

### **НЕВЕРБАЛЬНІ ДІЇ КОМУНІКАНТІВ, ЩО ПРИЗВОДЯТЬ ДО КОМУНІКАТИВНИХ НЕВДАЧ**

**Анотація.** У статті виявлено й описано комунікативні невдачі, спричинені невербальними діями комунікантів в межах інтерсуб'єктивної парадигми. Комунікативна невдача розглядається як нездатність суб'єктів інтеракції вивести інференцію або виведення хибної інференції в межах інтерсуб'єктивного акту. Інтерсуб'єктивний акт тлумачиться як взаємодія, в межах якої вербальні/невербальні дії комунікантів розглядаються як перцептивні стимули, що запускають паралельні свідомі/несвідомі інференційні процеси, які включають когніцію, волевиявлення й афект в ініціацію мотивованої комунікативної дії. Інференційний аналіз, застосований у дослідженні, надає інструментарій для відтворення інференційних процесів комунікантів та уможливорює врахування когнітивних, перцептивних, афективних та волевиявних аспектів взаємодії, зумовлюючих їх цілеспрямовані мотивовані вербальні/невербальні комунікативні дії. Випадки комунікативних невдач, що підлягають інференційному аналізу, відібрані з американського кінодискурсу, представленого жанром ситуаційної комедії, який моделює живе спілкування. Ми стверджуємо, що комунікативні невдачі, спричинені невербальними діями комунікантів, представлені інтерсуб'єктивними актами, в межах яких комуніканти або не можуть вивести інференцію або виводять хибну інференцію як наслідок неусвідомлення або хибного





усвідомлення справжніх мотивів дій адресанта, які визначаються його інтересами, бажаннями, потребами та почуттями. Ми доводимо, що інтенції та інференції комунікантів пов'язані з їхнім афективним станом, який, в залежності від інтересів та бажань комунікантів, що належать до сфери волевиявлення, визначає мотиви їхніх комунікативних дій. Як свідчить наш емпіричний матеріал, за умов дефіциту інформації щодо справжніх мотивів комунікативних дій адресанта, адресат прибігає до стереотипів, як єдиного можливого, перевіреного на практиці, універсального способу інтерпретації комунікативної поведінки адресанта.

**Ключові слова:** афективний стан, інтерсуб'єктний акт, інтенція, інференція, комунікація, комунікативна невдача, мотив, невербальна дія, стереотип.

**Dubtsova Olga Vyacheslavivna** Ph.D. in Philology, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Pedagogy, Foreign Philology and Translation, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Nauka Ave., 9-A, Kharkiv, 61166, tel.: (057) 702-18-37, <https://orcid.org/0000-0002-2612-5843>.

**Polyakova Tatyana Leonidivna** Ph.D. in Philology, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Cross-Cultural Communication and Foreign Language, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Kirpychova St., 2, Kharkiv, 61000, tel.: (057) 707-66-34, <https://orcid.org/0000-0002-3353-2228>.

### COMMUNICANTS' NON-VEBAL ACTIONS CAUSING COMMUNICATIVE FAILURES

**Abstract.** The article reveals and describes communicative failures caused by communicants' non-verbal actions within the framework of the intersubjectivity paradigm. A communicative failure is viewed as an inability of interacting subjects to make an inference or making a faulty inference in an intersubjective act. An intersubjective act is interpreted as an inter-action, where communicants' verbal/non-verbal communicative actions are viewed as perceptual stimuli, which trigger parallel conscious/non-conscious inference processes involving cognition, volition and affect resulting in a motivated communicative action. Inferential analysis applied in the research provides tools for the recreation of communicants' inferential processes and makes it possible to consider cognitive, perceptual, affective and volitional



aspects of interaction determining their goal-oriented motivated verbal and non-verbal communicative actions. American cinema discourse represented by the genre of a situation comedy and modeling live communication supplied instances of communicative failures subjected to analysis. We prove that communicative failures caused by communicants' non-verbal actions are represented by intersubjective acts, in which communicants are either unable to make an inference or make a faulty inference as a result of not realizing or falsely realizing the true motives of the addresser's actions, which are determined by his/her interests, desires, needs and feelings. We prove that communicants' intentions and inferences are related to their affective state, which determines the motives of their communicative actions subject to their interests and desires belonging to the sphere of volition. As our empirical material suggests, when lacking information regarding the true motives of the addresser's communicative actions, the addressee employs stereotypes, as the only possible, practical, universal way of interpreting the addresser's communicative behavior.

**Keywords:** affective state, communication, communicative failure, inference, intention, intersubjective act, motive, non-verbal action, stereotype.

**Постановка проблеми.** На протязі тривалого часу вчені не полишають спроб дослідити явище комунікативної невдачі. Представники різних шкіл тлумачать це явище крізь призму власних засад: як відхилення від мовленнєвих норм [4]; як збій у спілкуванні, за якого певні відрізки мовлення не виконують свого призначення [1]; як нерозуміння або неадекватне розуміння одним з комунікантів мовленнєво-поведінкового акту іншого [2;6]; як неуспішний мовленнєвий акт [3;5;8;10], що включає незапланований негативний емоційний ефект [6;11]; як неспроможність вивести імпліцитний смисл висловлення через відмінний лінгвальний та/або культурний досвід [16]; як розбіжність очікуваного та дійсного ефекту висловлення [9]; як нездатність мовця згенерувати бажаний ментальний стан у свідомості партнера по комунікації [12], а також як неспроможність адресата пов'язати повідомлення з моделлю власних уявлень так, як цього прагне адресант [15].

Очевидно, що вищенаведені тлумачення комунікативної невдачі виходять з розуміння комунікації як процесу, що передбачає раціональне оперування концептуальними пропозиційними структурами нашого досвіду і виведення раціональних інференцій. Однак, в процесі дослідження комунікативної взаємодії стає зрозумілим, що інтенції та інференції комунікантів пов'язані з їхнім





афективним станом, який, в залежності від інтересів та/або бажань комунікантів, визначає мотиви їхніх комунікативних дій. Окрім того, вчені здебільшого зосереджується на аналізі вербальних компонентів комунікації, повною мірою не враховуючи значущість невербальних дій у процесі комунікативної взаємодії, однак, часом, невербальні дії комуніканта є єдиним ключем до розуміння його інтенцій.

Відтак, вважаємо доцільним вивчення явища комунікативної невдачі з позиції інтерсуб'єктивної моделі комунікації, яка дозволяє врахувати усі можливі чинники, що впливають на процес смислотворення. Інтерсуб'єктивна модель комунікації є «суб'єктивною ментальною структурою, яка конструюється і видозмінюється у ході комунікативної взаємодії, і в якій релевантність тих чи інших параметрів соціально-комунікативної ситуації визначається самими учасниками» [7, с. 36].

Оскільки невербальна поведінка є такою ж комунікативно значущою як і вербальна, вважаємо доцільним окреме дослідження невербальних дій комунікантів, що призводять до комунікативних невдач.

**Актуальність дослідження** зумовлена вивченням явища комунікативної невдачі з позиції інтерсуб'єктивної моделі комунікації.

**Метою статті** є виявлення та опис комунікативних невдач, спричинених невербальними діями комунікантів. Досягнення визначеної мети обумовлює виконання наступних **завдань**:

- надати визначення комунікативної невдачі;
- виявити комунікативні невдачі, спричинені невербальними діями комунікантів;
- надати опис виявлених комунікативних невдач.

**Емпіричним матеріалом** дослідження є близько 1000 фрагментів американського кінодискурсу, представлених жанром ситуаційної комедії, що моделюють побутові інтерсуб'єктивні акти, які містять комунікативні невдачі.

**Виклад основного матеріалу.** Для досягнення вищезазначеної мети та завдань дослідження, у якості одиниці аналізу ми використовуємо **інтерсуб'єктивний акт комунікації**, який тлумачиться як «інтерація, що включає мінімум два вербальних/невербальних висловлення (ініціальне і респонсивне), занурених у складно організований динамічний контекст психічного досвіду, 'спільного' для комунікантів, які фокусують увагу на одному і тому самому висловленні як перцептивному стимулові», що «запускає паралельні усвідомлювані/неусвідомлювані інференційні процеси, що включають



когніцію, волевиявлення й афект в ініціацію мотивованої, цілеспрямованої комунікативної і/або (миттєвої або відкладеної) соціальної дії» [14, с. 51].

В межах інтерсуб'єктивної парадигми **комунікативна невдача** тлумачиться як нездатність суб'єктів інтеракції вивести інференцію або виведення хибної інференції в межах інтерсуб'єктного акту. Інференція є водночас «природний емергентний продукт усвідомлюваної/неусвідомлюваної взаємодії волі, когніції й афекту в ініціації комунікативної і/чи соціальної дії» та «інструмент виявлення цієї ключової структури психічного досвіду людини у процесі когнітивного лінгвістичного аналізу комунікації» [14, с. 51].

Причини комунікативних невдач встановлюються на основі **інференційного аналізу**, за якого дослідник стає учасником інтерсуб'єктного акту та виконує роль спостерігача, який інтерпретує комунікативні дії інших учасників комунікативної взаємодії. Дивлячись телевізійні серії, дослідник поділяє ментальний (дізнається про події, відносини між учасниками цих подій тощо) та фізичний (має доступ до всіх перцептивних стимулів – мовних виразів, інтонації, жестів, міміки тощо) контекст інтерсуб'єктного акту. Завданням дослідника-інтерпретатора є виведення інференцій щодо пресупозицій адресанта та інференцій адресата, втілених в їх вербальних та/або невербальних діях, і встановлення причин комунікативних невдач, враховуючи когнітивні, перцептивні, афективні та волевиявні аспекти взаємодії, які зумовлюють цілеспрямовані мотивовані вербальні та/або невербальні дії комунікантів.

В межах фізичного та ментального досвіду учасників інтерсуб'єктного акту ми розрізняємо лінгвальні (вербальні висловлювання) та екстралінгвальні (невербальна поведінка учасників і контекст інтерсуб'єктного акту) перцептивні стимули. Оцінюючи ментальний досвід комунікантів, ми приймаємо до уваги не лише знання, активовані вербальною та/або невербальною дією, а також мотивацію учасників інтерсуб'єктного акту, яка визначається їхніми інтересами, бажаннями, потребами та почуттями.

Оскільки в цій роботі ми зосереджуємось на невербальних діях комунікантів, що мають своїм наслідком комунікативні невдачі, розглянемо наступні приклади:

Rachel is not very good at cooking and brownies were one of those things which she has never made herself.

[Monica and Rachel's, Phoebe, Chandler, and Ross are there, Rachel is serving brownies].





RACHEL: *Here you go Pheeb. Who else wants one of my special homemade brownies?*

CHANDLER: *I will have one.* [Ross and him both take one].

[Phoebe takes a bite and spits it out and screams].

CHANDLER: *Okay, I'm not gonna have one.*

ROSS: *Neither will I.* [They both put back the brownies].

RHOEBE: *No, no, it's just my tooth* (Friends: season 3, episode 8).

У вищенаведеній ситуації комунікативна невдача спричинена невербальною дією Фібі: вона випльовує тістечко, яке спекла Рейчел, тому, що їй болить зуб. Присутні інтерпретують її больову реакцію як відразу й відмовляються від тістечок. Цей приклад експліцитно підтверджує думку А.П. Мартинюк з приводу того, що «... паралельно з вербальним діалогом у комунікативній взаємодії ми включені в такі природні форми обміну як зчитування віддзеркалених мімікою і мовою тіла відчуттів та емоцій і переданих ними думок» [7, с. 36]. В цій ситуації адресати невірно «зчитали» думку адресанта, хибно інтерпретували її поведінку через неусвідомлення справжніх мотивів її дій.

У наступній ситуації комунікативна невдача також є наслідком неусвідомлення адресатом справжніх мотивів комунікативної поведінки адресанта:

Phoebe was waiting for her brother outside the café.

RHOEBE: *No, I know, I'm just nervous. Y'know it's just y'know Mom's dead, don't talk to my sister, Grandma's been sleeping a lot lately. It's like the last desperate chance to have a family, y'know, kinda thing. You're so sweet to wait with me.*

RACHEL: *Well, actually Gunther sent me. You're not allowed to have cups out here, it's a thing* [takes her cup and goes back inside] (Friends: season 3, episode 5).

Фібі чекає на свого брата біля кафе, де працює Рейчел. Коли Рейчел приєднується до неї, вона інтерпретує цю невербальну дію як знак підтримки, але виявляється, що Рейчел прийшла забрати у Фібі чашку, бо з кафе забороняється виносити посуд. Відтак, адресат вивив хибну інференцію щодо намірів адресанта.

JOEY: *Hey Kenny! Wait up. Listen I just want to say thanks for being so cool and I got you a little gift.* [He pulls out his keys].

KENNY: *Your keys? You're giving me your truck?* [He gets into the truck].

JOEY: *No, no! I was just going to give you this!* [Pulls out a penknife]. [Kenny starts up the truck and leaves] (Joey: season 2, episode 3).



Джої хотів віддякувати своєму товаришу та приготував для нього подарунок – складаний ніж. Під час своєї репліки-подяки Джої дістав ключі від свого авто, а Кені, в свою чергу, ототожнив його слова безпосередньо з його дією та інтерпретував ключи як подарунок. Ми робимо припущення, що хибна інтерпретація дій адресанта відбулась через те, що Кені видав бажане за дійсне: він мріяв про власний автомобіль, тож інтерпретував дії друга крізь призму власних бажань.

MONICA: *Rachel!*

RACHEL: *What?*

MONICA: *You just put an empty carton back in the fridge!*

RACHEL: *Oh yeah, I know, but the garbage was full.*

MONICA: *Have you ever taken out the trash?* [Hands her the garbage].

RACHEL: *Well, I thought you liked doing it.* [Rachel starts out the door and stops].

MONICA: *Third door on the left.*

RACHEL: *Right!* (Friends: season 4, episode 4).

У цьому прикладі адресат також інтерпретує невербальну дію адресанта (викидання сміття) виходячи зі своїх власних інтересів та уподобань. Рейчел звикла робити лише те, що їй подобається, а не те, що треба, тому вона інтерпретує дії Моніки не як виконання обов'язків, а радше як хобі.

Raj and Penny were friends they went to a party together and Raj wanted to apologize for being drunk. Leonard was in love with Penny and thought that she was dating Raj.

[Penny's apartment. She is in her bathrobe. A note slides under the door].

PENNY [opening door to find Raj outside]: *Raj, what are you doing?* [He hands her the note]. No. No notes. If you have something to say to me, say it.

RAJ [tries several times. Finally, in a high pitched squeak]: *Sorry.*

PENNY: *Oh, sweetie, it's okay.* [She hugs him. As she does, Leonard exits his apartment to see Penny, in bathrobe, hugging Raj who is apparently about to leave. As she goes back inside, Raj turns, smiles, and puts both thumbs up. Leonard turns, with an upset look, to Sheldon who is standing behind him. Sheldon gives him his exaggerated smile] (The Big Bang Theory: season 2, episode 4).

Побачивши як ввечері Пені обіймала Раджа біля дверей свого помешкання, а згодом й задоволене обличчя останнього, Леонард дуже засмутився, адже інтерпретував їхню поведінку крізь призму соціальних





стереотипів, відбиваючих досвід соціальної взаємодії, як розставання закоханих. Однак виявляється, що інференція Леонарда була хибною, оскільки поведінка Пені та Раджа знаменувала їхнє примирення, а не кохання. Можемо констатувати, що комунікативна невдача є наслідком необізнаності адресата зі справжніми мотивами дій адресантів.

Здобутки у сфері соціальної психології виявляються корисними для аналізу комунікативної взаємодії, адже покликані пояснити причини людської поведінки. Так, досліджуючи соціальну перцепцію, Ф. Хайдер дійшов висновку, що, в процесі міжособистісних відносин, люди, не знаючи справжніх мотивів поведінки ІНШОГО, приписують один одному як причини поведінки, так і її зразки. Цю ідею було покладено в основу теорії атрибуції, за якої інтерпретація поведінки ІНШОГО відбувається на базі внутрішньої (поведінка інтерпретується з огляду на особистість мовця, його переконання та настанови) та зовнішньої (поведінка інтерпретується з огляду на ситуативні обставини) атрибуцій [13]. Відтак, можемо говорити про певні стереотипні уявлення, якими керуються комуніканти в процесі інтерпретації комунікативної поведінки один одного в межах інтерсуб'єктного акту. Розглянемо наступні приклади:

[Joey and Michael's House. Michael and Gina are in the kitchen. Joey comes downstairs].

JOEY: *Geez, Gina. I can smell your perfume from the top of the stairs.*

GINA: *I'm not wearing any perfume.*

[Gina and Joey look at Michael].

MICHAEL: *The uh, the bottle said "unisex"* (Joey: season 1, episode 10).

Джої відчув аромат жіночих парфумів і вивив абсолютно логічну інференцію – парфуми належать Джині. Оскільки вона була внизу, а він відчув запах на сходах, Джої зробив їй зауваження з приводу надмірного використання парфуму, але виявилось що ці парфуми належали Майклові. Можемо зробити висновок, що комунікативна невдача є наслідком невідповідності поведінки адресанта гендерним стереотипам: чоловіки не користуються жіночими парфумами.

Наведемо ще один приклад, в якому комунікативна невдача є наслідком невідповідності комунікативної поведінки адресанта гендерним стереотипам:

Chandler was trying to quit smoking and Rachel gave him a cassette, which he listened before going to sleep.

[Chandler's bedroom, Chandler is listening to the hypnosis tape].

Hypnosis Tape: *You are falling fast asleep. Deeper. Deeper. Deeper. You are now completely asleep. You don't need to smoke. Cigarettes don't*



control you. You are a strong, confident woman, who does not need to smoke. A strong, confident woman...

In the morning Chandler comes out of the bathroom and walks to his bedroom. He's just got out of the shower and has the towel wrapped around himself high across his chest, and another towel wrapped around his head, like women wear towels. Joey watches Chandler wondering what the hell he's doing (Friends: season 3, episode 18).

Джої не може інтерпретувати дії свого друга Чендлера через те, що зовнішній вигляд останнього не відповідає стереотипним уявленням про чоловіка: чоловіки не мають потреби обгортати рушником груди та волосся після душу, так роблять лише жінки.

PENNY: *So, who's the girl?*

LEONARD: *I'm sorry?*

PENNY: *Well, last time you bought a new shirt was when we were dating* (The Big Bang Theory: season 2, episode 8).

Побачивши нову сорочку, Пені доходить висновку, що у Леонарда з'явилась дівчина. Припускаємо, що адресат робить інференцію, керуючись гендерними стереотипами: чоловіки не вбираються для себе, вони думають про свій зовнішній вигляд лише коли хочуть подібатись жінкам. Оскільки інтенції Леонарда були зовсім іншими, він не побачив зв'язку між своєю новою сорочкою та запитанням Пені, тож не зміг інтерпретувати її пресупозицію.

У вищенаведених прикладах адресат виводить хибну інференцію або взагалі не виводить інференцію (як у прикладі з чоловіком, який виходить з душу, поводячись як жінка) щодо невербальних дій адресанта, адже вони йдуть в розріз зі стереотипними уявленнями про комунікативну поведінку. Підкреслюємо той факт, що адресат прибігає до стереотипів або атрибутів (за Ф. Хайдером [13]) під час інтерпретації комунікативної поведінки адресанта як найпростішого, шаблонного, вже перевіреного способу інтерпретації у разі дефіциту інформації стосовно справжніх інтересів, бажань та потреб комунікантів, які визначають мотиви їхніх комунікативних дій.

**Висновки.** Дослідження явища комунікативної невдачі з позиції інтерсуб'єктивної моделі комунікації відкриває нові горизонти, дозволяючи зазирнути вглиб цього явища, розкривши його першопричину. Новий погляд на процес смислотворення в живій, динамічній комунікації, який не обмежується лише раціональним мисленням і оперуванням репрезентаціями, втіленими конвенційними мовними знаками, дає можливість врахувати інтенційні і афективні стани комунікантів, їх міміку і жести, мову тіла, які слугують





природними перцептивними стимулами, наповненими комунікативними смислами, що підлягають інтерпретації. Застосування інференційного аналізу, що розглядає інференцію в межах інтерсуб'єктивної парадигми, дозволяє встановити причин комунікативних невдач, враховуючи не лише когнітивний досвід комунікантів, який є основою смислотворення, а також перцептивні, афективні та волевиявні аспекти взаємодії, які визначають мотиви вербальної та/або невербальної поведінки комунікантів.

Як свідчать результати інференційного аналізу, комунікативні невдачі, що виникають внаслідок невербальних дій комунікантів, представлені інтерсуб'єктивними актами, в межах яких комуніканти або не можуть вивести інференцію або виводять хибну інференцію як наслідок неусвідомлення або хибного усвідомлення справжніх мотивів дій ІНШОГО, які визначаються його інтересами, бажаннями, потребами та почуттями. Не маючи достатньо інформації для виявлення мотивів адресанта в межах інтерсуб'єктивного акту, адресат може прибігати до стереотипів, які нав'язують індивіду певні очікування щодо інтерпретації комунікативної поведінки ІНШОГО.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у виявленні специфіки причин комунікативних невдач в інших типах дискурсу, їх подальшої класифікації та опису на базі інтерсуб'єктивної моделі комунікації.

#### **Література:**

1. Городецкий Б. Ю., Кобозева И. М., Сабурова И. М. К типологии коммуникативных неудач. *Диалоговое взаимодействие и представление знаний*. Новосибирск, 1985. С. 64–78.
2. Гудков Д. Б. Теория и практика межкультурной коммуникации. М.: ИТДГК «Гнозис», 2003. 288 с.
3. Ермакова О. П., Земская Е. А. К построению типологии коммуникативных неудач (на материале естественного русского диалога). *Русский язык в его функционировании. Коммуникативно-прагматический аспект*. М.: Наука, 1993. С. 30–64.
4. Кукушкина О. В. Основные типы речевых неудач в русских письменных текстах [Электронный ресурс]: [монография] М.: МГУ, 1998. 285 с. Режим доступа: [http://www.philol.msu.ru/~lex/pdfs/kukushkina\\_chapter2.pdf](http://www.philol.msu.ru/~lex/pdfs/kukushkina_chapter2.pdf).
5. Кънева Н. К. Интегральный подход к проблеме коммуникативных неудач: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.19 «Теория языка» / Н. К. Кънева. – Тверь, 1999. – 19 с.
6. Лосева А. А. К проблеме возникновения речевых конфликтов в билингвальных группах. Учеб.-метод. комплекс дисциплины «Язык и конфликт»; [сост. Вершинина Т. С.] Екатеринбург, 2007. С. 215–221.
7. Мартинюк, А. П. (2020). Проблема смислотворення в комунікації. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*, 91, 27–41. <https://doi.org/10.26565/2227-8877-2020-91-04>.



8. Остин Дж. Л. Слово как действие. *Новое в зарубежной лингвистике*. М.: Прогресс, 1986. Вып. 17. Теория речевых актов. С. 22–129.

9. Полякова С. Е. Коммуникативные неудачи в англоязычном политическом дискурсе: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки». СПб, 2009. 21 с.

10. Теплякова Е. К. Коммуникативные неудачи при реализации речевых актов побуждения в диалогическом дискурсе (на материале современного немецкого языка): автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки». Тамбов, 1998. 17 с.

11. Смирнова М. Н. Коммуникативные неудачи в неофициальном диалоге (на материале английского языка) [Электронный ресурс] : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / М. Н. Смирнова. – М., 2003. – 24 с. – Режим доступа : <http://cheloveknauka.com/kommunikativnye-neudachi-v-neofitsialnom-dialoge>.

12. Bara, B. G. (2010). *Cognitive pragmatics: the mental processes of communication*. Cambridge, MA : MIT Press. 304 p.

13. Heider, F. (1958). *The psychology of interpersonal relations*. Kansas, USA : John Wiley & Sons, Inc. 322 p.

14. Martynyuk, A. (2017). «Now that the magic is gone» or toward cognitive analysis of verbal/co-verbal communication. *Cognition, communication, discourse*, 15, 51–72. doi: 10.26565/2218-2926-2017-15-04.

15. Ringle, M. H., & Bruce, B. C. (1982). Conversation failure. In W. G. Lehnert and M. H. Ringle (Eds.), *Strategies for Natural Language Processing* (pp. 203–221). Hillsdale, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates.

16. Thomas, J. (1983). Cross-cultural pragmatic failure. *Applied Linguistics*, 4(2), 91–112. doi: 10.1093/applin/4.2.91.

#### References:

1. Gorodetskiy, B. Yu., Kobozeva, I. M., Saburova, I. G. (1985). К типологии коммуникативных неудач [Toward the typology of communicative failures]. *Dialogovoe vzaimodeystvie i predstavlenie znaniy – Dialogical interaction and knowledge presentation* (pp. 64–78). Novosibirsk: SO AN SSSR [in Russian].

2. Gudkov, D. B. (2003). *Teoriya i praktika mezhkulturnoy kommunikatsii* [Theory and practice of intercultural communication]. Moscow: ITDGGK «Gnosis» [in Russian].

3. Ermakova, O. P., Zemskaya, E. A. (1993). К построению типологии коммуникативных неудач (на материале естественного русского диалога) [Toward the typology of communicative failures (based on the natural Russian dialogue)]. In E. A. Zemskaya (Ed.), *Russkiy yazyk v ego funktsionirovanii: kommunikativno-pragmaticheskiy aspekt – The Russian language in its functioning: communicative-pragmatic aspect* (pp. 30–64). Moscow: Nauka [in Russian].

4. Kukushkina, O. V. (1998). *Osnovnye tipy rechevykh neudach v russkikh pismennykh tekstakh* [Main types of speech failures in Russian written texts]. Moscow: MGU [in Russian]. Retrieved from: [http://www.philol.msu.ru/~lex/pdfs/kukushkina\\_chapter2.pdf](http://www.philol.msu.ru/~lex/pdfs/kukushkina_chapter2.pdf).

5. K'neva, N. K. (1999). Integralnuy podkhod k probleme kommunikativnykh neudach [Integral approach to the problem of communicative failures]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Tver [in Russian].





6. Loseva, A. A. (2007). K probleme vznikoveniya rechevykh konfliktov v bilingvalnykh gruppakh [Toward the problem of verbal conflicts in bilingual groups]. In T. S. Vershina (Ed.), *Yazyk i konflikt – Language and conflict* (pp. 215–221). Yekaterinburg [in Russian].

7. Martynyuk, A. P. (2020). Problema smyslotvorenniya v komunikatsii [The problem of sense making in communication]. *Visnyk KhNU imeni V. N. Karazina. Seriya: Inozemna filolohiya. Metodyka vykladannya inozemnykh mov*, 91, 27–41. Kharkiv [in Ukrainian].

8. Austin, J. L. (1986). Slovo kak deystvie [How to do things with words]. In B. Yu. Gorodetskiy (Ed.), *Novoye v zarubezhnoy lingvistike – New in foreign linguistics*, 17, 22–129. Moscow: «Progress» [in Russian].

9. Polyakova, S. E. (2009). Kommunikativnye neudachi v angloyazychnom politicheskom diskurse [Communicative failures in English political discourse]. *Extended abstract of candidate's thesis. Saint Petersburg* [in Russian].

10. Teplyakova, E. K. (1998). Kommunikativnye neudachi pri realizatsii rechevykh aktov pobuzhdeniya v dialogicheskom diskurse (na materiale sovremennogo nemetskogo yazyka) [Communicative failures in performative speech acts in the dialogue discourse (based on the modern German language)]. *Extended abstract of candidate's thesis. Tambov* [in Russian].

11. Smirnova, M. N. (2003). Kommunikativnye neudachi v neofitsialnom dialoge (na materiale angliyskogo yazyka [Communicative failures in the unofficial dialogue (based on the English language)]. *Extended abstract of candidate's thesis. Moskva* [in Russian].

12. Bara, B. G. (2010). *Cognitive pragmatics: the mental processes of communication*. Cambridge, MA : MIT Press. 304 p.

13. Heider, F. (1958). *The psychology of interpersonal relations*. Kansas, USA: John Wiley & Sons, Inc. 322 p.

14. Martynyuk, A. (2017). «Now that the magic is gone» or toward cognitive analysis of verbal/co-verbal communication. *Cognition, communication, discourse*, 15, 51–72. doi: 10.26565/2218-2926-2017-15-04.

15. Ringle, M. H., & Bruce, B. C. (1982). Conversation failure. In W. G. Lehnert and M. H. Ringle (Eds.), *Strategies for Natural Language Processing* (pp. 203–221). Hillsdale, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates.

16. Thomas, J. (1983). Cross-cultural pragmatic failure. *Applied Linguistics*, 4(2), 91–112. doi: 10.1093/applin/4.2.91.

**Список джерел ілюстративного матеріалу:**

1. Friends [Electronic resource]. Available from: <https://fangj.github.io/friends/> [Accessed on 27 August 2023].

2. Joey [Electronic resource]. Available from: <https://joey.hypnoweb.net/joey/tous-les-episodes-.24.2/> [Accessed on 27 August 2023].

3. The Big Bang Theory [Electronic resource]. Available from: <http://bigbangtrans.wordpress.com/> [Accessed on 27 August 2023].